

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології**

**ТРИАДА МУЗИКИ, ЗМІСТУ, ЛЕКСИКИ У БАЛЕТІ
П.ЧАЙКОВСЬКОГО «ЛЕБЕДИНЕ ОЗЕРО»**

**Кваліфікаційна робота (проект)
Пояснювальна записка**

на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”

Виконав: студентка
Спеціальності 024 Хореографія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Хореографія
Шишпор Христина Віталіївна

Керівник к.пед.н., професор
Левченко М.Г.
Рецензент головний балетмейстер
Херсонського обласного
академічного музично-драматичного
театру ім. М.Куліша Саніна О.В.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Специфіка відтворення балету П.Чайковського «Лебедине озеро» в практиці оперно-балетних колективів України та світу	6
РОЗДІЛ 2. Мовно-графічний аналіз хореографічних композицій з балету «Лебедине озеро»	11
2.1. Композиційно-архітектонічна побудова твору	11
2.2. Графічна таблиця твору та опис хореографічного тексту	12
ВИСНОВКИ	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	24
ДОДАТКИ	
Додаток А. Творчий репертуар та здобутки народної Артистки України Христини Шишпор.....	27
Додаток Б. Сцена з балету «Лебедине озеро»	29
Додаток В. Сцена з балету «Дон Кіхот»	30
Додаток Г. Сцена з балету «Трикутний капелюх»	31
Додаток Д. Афіша з балету «Віденський вальс»	32

ВСТУП

Актуальність дослідження виходить із необхідності вивчення творів класичного балету в різні етапи його розвитку. У світлі модернізаційних змін культури і мистецтва України зазначається зацікавленість до класичного танцю, що привертає до себе увагу новими втіленнями класичних творів. В сьогоденні відбувається стрімка еволюція традиційної української сценічної хореографії. Поруч з очевидними досягненнями класичного балету, надбання вітчизняних виконавців спонукають по-новому відтворити цілісну картину класичних хореографічних творів.

Балети класичної спадщини на сценах оперно-балетних театрів України завжди посідали і посідають важливе місце. Сучасні хореографи-постановники, звертаючись до відомих творів ХІХ століття, з одного боку, намагаються дотримуватись класичних канонів, традицій, а з іншого, адаптують ці балети до виконавських можливостей балетних труп. Ці питання сприяють активізації інтересу з боку мистецтвознавців, культурологів (Ю.Станішевський, М.Швець, А.Терещенко, М.Загайкевич та інші). Зазначені науковці піднімають різне коло питань, що дозволяє констатувати необхідність мистецтвознавчих та культурологічних досліджень, присвячених аналізу балетів класичної спадщини на сценах оперно-балетних театрів України ХХ – початку ХХІ століття.

«Лебедине озеро» П.Чайковського проаналізовано у працях критиків Ю.Бахрушина, Л.Блок, В.Красовської, згадки про цей балет ми знаходимо у мемуарах артистів і балетмейстерів М.Фокіна, М.Петіпа, М.Плисецької, М.Лієпи. Ця тема стала також дослідженням у дисертаціях Я Си Хоко та Е.Преснякової.

Потребують відповідного переосмислення інноваційні підходи до постановок класичної спадщини у сучасному балетному театрі з урахуванням мистецько-театральних національних традицій, художніх здобутків минулого та їх інтерпретація у європейському та світовому мистецькому просторі. Все це і обумовило вибір теми дослідження «Тріада музики, змісту, лексики у балеті П.Чайковського «Лебедине озеро»».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана згідно з програмою наукових досліджень та планами наукової діяльності кафедри культурології факультету культури і мистецтв Херсонського державного університету.

Мета дослідження – проаналізувати балет П.Чайковського «Лебедине озеро» в репертуарній політиці вітчизняних театрів опери і балету ХХ – початку ХХІ століття.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- здійснити аналіз мистецтвознавчих та культурологічних джерел за означеною тематикою;
- простежити динаміку еволюції балетів класичної спадщини в українській хореографічній культурі;
- визначити особливості сучасної хореографічної мови в практиці постановок балету
- проаналізувати відтворення образів з вистави П.Чайковського «Лебедине озеро» в практиці автора дослідження
- розробити мовно-графічний аналіз хореографічних композицій з балету «Лебедине озеро».

Об'єкт дослідження – інтерпретація балету П.Чайковського «Лебедине озеро» на сценах національних оперно-балетних театрів.

Предмет дослідження – еволюційні зміни класичної спадщини представлені в контексті культурно-історичного розвитку національного балетного мистецтва.

Методи дослідження. В даній роботі використовується аналітичний, порівняльно-історичний, теоретичних та біографічний методи дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. На основі культурологічного аналізу здійснена спроба вивчення інтерпретації балетів класичної спадщини на сценах національних оперно-балетних театрів, проаналізовано специфіку відтворення класичної спадщини в практиці автора дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання в практиці фахових коледжів та закладів вищої освіти культури і мистецтв для підготовки лекційних курсів з «Історії хореографії» та інтегрованого курсу «Мистецтво». Особистий внесок здобувача до розробки проблематики полягає у репрезентуванні виконаних партій у балеті П.Чайковського «Лебедине озеро» на сценах вітчизняних та зарубіжних театрів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були висвітлені на засіданні кафедри культурології факультету культури і мистецтв, на XI Всеукраїнській (із міжнародною участю) науково-практичній конференції «Актуальні проблеми мистецької освіти в системі вищої школи» (Херсон, 2020).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ БАЛЕТУ П.ЧАЙКОВСЬКОГО «ЛЕБЕДИНЕ ОЗЕРО» В ПРАКТИЦІ ОПЕРНО-БАЛЕТНИХ КОЛЕКТИВІВ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Перша постановка «Лебединого озера» П.Чайковського зроблена М.Петіпа і Л.Іванова, які використовували всі засоби і прийоми, що знаходились в арсеналі Петербурзького балету кінця XIX століття. У виставі були окремі номери, вирішені засобами класичного, демікласичного, характерного та салонного танців. В той же самий час окремі образи (Принцеса, Ротбардт, Вольфганг) будувалися на принципах пантоміми. Постановники використовували такі форми як *grand pas*, *pas d action*, *pas de trios*, кордебалетний ансамбль, характерний дивертисмент.

Як відзначає К.Бортник «М.Петіпа домогся того, що лібрето набуло логіки й стрункості, крім того, за його ініціативи було створено нову музичну редакцію в співпраці з Р.Дріго. Хореографічне рішення пальцевих сцен (I, III акти), виконане М.Петіпа, надало балету динаміки й цілісності, а видатне па-де-де Одлії та Зигфріда стало шедевром російської хореографії.

Проте справжнє новаторство в хореографічній лексиці належало Л.Іванову: для створення образу лебедя він відійшов від прийнятих у класичному танці позицій рук, створивши ілюзію живих крил – виразних і чуттєвих. Окрім того, всі «лебедині» сцени балету (II, IV акти) набули символічного призначення: кордебалет підкреслював, поглиблював і підсилював душевний стан головної героїні.

Балетне трактування Петіпа-Іванова стало «відправною точкою» в історії балетного мистецтва та взірцем класичної хореографії, який

протягом ХХ століття, зумовив численні інтонації, в яких, зазвичай незмінними були II акт і видатне «чорне па-де-де». Свої версії з деякими новаторськими драматургічними змінами запропонували О.Горський (Москва, 1920), В.Бурмейстер (Москва, 1953), Ф.Лопухов (Петербург, 1945), Ю.Григорович (Москва, 1969), Р.Нурієв (Париж, 1984), тощо. Однак означені постановки «Лебединого озера» ґрунтувалися на петербурзькій версії» [4, с. 175-176].

Говорячи про постановки «Лебединого озера» П.Чайковського на сценах київських театрів звернемося до балетмейстера-експериментатора М.Дисковського. Він вважав постановку Л.Іванова і М.Петіпа застарілою та нереалістичною. Тому, у виставі зробив цілий ряд змін. Так замість білих пачок він надягнув на «лебедів» коротенькі білі штанці з фестонами і взув у червоні гольфи та черевички. Спростивши хореографію так званих «лебединих картин» із-за чого вони втратили свою поетичність, але залишив незмінною партію Одетти-Оділії. В оригіналі і залишилося па-де-труа в першій дії балету. Танці III акту були перетворені на гральні карти. Балет «Лебедине озеро» в редакції М.Дисковського не довго проіснував на сцені Київського театру.

Сезоні 1926 року, який увійшов в історію Київського театру опери і балету як утворення української державної опери. Новостворений театр дав могутній старт для творчих пошуків артистів балету.

7 жовтня 1926 р. український глядач побачив «Лебедине озеро», поставлене Л.Жуковим, в головній партії Одетти-Оділії – Валентина Мерхасімова.

«У 1937 році Галина Березова, призначена головним балетмейстером академічного театру опери і балету УРСР, здійснила нову постановку «Лебединого озера». Зберігши класичні танцювальні номери Льва Іванова, Маріуса Петіпа, Олександра Горського, вона взяла за основу досвід свого учителя Агріппіни Ваганової і створила

хвилюючу романтичну драму з чітким сюжетом. Ця постановка пам'ятна тим, що в ній дебютувала прославлена українська балерина, теж учениця Ваганової, Антоніна Васильєва: згодом перша серед артистів балету народна артистка України. Втретє театр звернувся до шедевру Чайковського у 1945 році. Нову постановку здійснив уславлений балетмейстер, народний артист Росії Федір Лопухов. Він збагатив фантастичний елемент балету, перетворивши історію щирого кохання Зіґфріда й Одетти на чарівну казку. Згодом театр ще двічі звертався до «Лебединого озера». У 1970 році була здійснена постановка Роберта Клявіна, у 1980 – Анатолія Шекери, який звернувся до цього балету вдруге у 1995 році. У 1986 році нову постановку балету здійснив Валерій Ковтун» [5].

Усі балетні колективи України ставили балет «Лебедине озеро» П.Чайковського у різні роки ХХ – початку ХХІ століття, що дає можливість зростати танцювальній майстерності та розвивати професійну виконавську культуру українських артистів балету.

Цікаві модерністські пошуки балету «Лебедине озеро» відбулися під час постановки на сцені Харківського національного академічного театру опери і балету ім. М.В.Лисенка. Замість сцени – басейн зі справжньою водою на 140 кв.м. Басейн використовується у двох актах з чотирьох. Це перший експеримент в Україні з використанням води на сцені, а також запровадженням реального водоспаду. Артистам балету приходилось працювати в пуантах у воді.

Своєрідне рішення постановка «Лебединого озера» знайшов балетмейстер-постановник та художній керівник Київського театру Київ-модерн балет Раду Поклетару. Він переробляє сюжет, змінює фабулу, додає нових персонажів, використовуючи музику П.Чайковського.

«Але хореограф не зважає на той факт, що в партитурі первинно не закладені бруталність подій та образів, хоча постановник і не

намагався позбутися стереотипів чи виправити помилки попередників, це не завжди виявлялося виправданням. Балет переповнений моментами, що суперечать балетному мистецтву: наприклад, натуралістична хірургічна операція з перетворення Зігфріда-лебедя на людину, втілення на сцені Німеччини часів Третього рейху, надмірне використання у виставі зброї, що автор пояснює неможливістю передати всю напруженість боротьби людини з обставинами. Проте вистава є унікальною за своєю суттю, вирішення оригінальною мовою сучасного танцю та наповнена неочікуваних й нестандартних ситуацій. Крім того, основний конфлікт – протистояння світу людини і природи й ідея про неможливість жити, зраджуючи свою істинну суть, стали оригінальним хореографічним утіленням актуальних проблем» [4, с. 178-179].

Починаючи з II половини ХХ століття балет «Лебедине озеро» став предметом творчих експериментів хореографів-постановників різних країн світу. У 1976 р. в Гамбурзі балетмейстер Джон Ноймайер поставив виставу «Ілюзія» як «Лебедине озеро». За основу хореограф взяв засоби класичного танцю, але додає до них цікаві рухи, які зазвичай не притаманні балетній пластиці.

Шведський хореограф М.Еком у 1987 р. запропонував постановку в стилі модерн-хореографії. Для цієї вистави характерно об'єднання класичної і сучасної хореографії, стрімкі обертання, переривчастий ритм рухів. Але зосередив увагу на техніці виконання і значно розширив драматичні можливості артистів балету.

Англійський хореограф М.Борн замінює весь кордебалет «лебедів» на чоловіків. Хореограф Д.Мазіло також знайшла своєрідну трактовку класичного балету: об'єднала контемпорарі, африканські танці з класичним. Австралійський хореограф Г.Мерфін змінив лібрето балету, але у виставі невдало вирішена партитура та не виправдані зміни в драматургії. Своєрідно вирішив постановку «Лебединого озера» Ж.-К.Майо. Використовуючи техніку класичного танцю хореограф здійснив

багато цікавих знахідок: рухи рук, цікаві підтримки тощо. Хореограф Жао-Мінг створив циркове шоу, поєднавши лексику класичного танцю з китайським народним танцем і цирковими елементами. Так танець «Маленьких лебедів» виконується на руках, «лебеді» впливають на роликах, а головна героїня ходить на пуантах по натягнутому канаті, «Іспанський танець» виконується на мотоциклі. Балет «Лебедине озеро» знайшов своє відображення в кінострічці Д.Ароновського «Чорний лебідь». Глядач з одного боку бачить класичні образи, костюми, але сутність сюжету полягає в психологічному контексті.

Таким чином, історія балету П.Чайковського «Лебедине озеро» має безліч різноманітних трактувань і на нашу думку набуде подальшого розвитку.

Дбайливе збереження скарбів української і світової балетної спадщини сьогодні, як і на всіх етапах власного творчого розвитку здійснило автор цього дослідження Народна артистка України, солістка балету Національної опери України імені Т.Шевченка Христина Шишпор. В її виконанні партії Одетти-Оділії з вистави «Лебедине озеро» носять сучасну інтерпретацію з її власним почуттям. Автор зачаровує глядача непідробною щирістю, задушевністю. Христина Шишпор збагачує в балетах П.Чайковського танцювальну лексику, демонструє високу віртуозну майстерність, вона демонструє власний індивідуальний танцювальний стиль, власне акторське трактування класичних партій.

РОЗДІЛ 2

МОВНО-ГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНИХ КОМПОЗИЦІЙ З БАЛЕТУ «ЛЕБЕДИНЕ ОЗЕРО»

2.1 Композиційно-архітектонічна побудова твору

Архітектоніка варіації Одетти з балету «Лебедине озеро»

Назва частини	Кількість тактів	Зміст
Експозиція	4 акорди	Солістка знаходиться на сцені. Вона являє собою образ білого лебедя.
Зав'язка	32 такти	Солістка танцює на центрі сцени, переміщуючись до другої правої куліси та повертається назад.
Розвиток дії	32 такти	Солістка танцює по діагоналі.
Кульмінація	32 такти	Солістка виконує кульмінаційну частину по діагоналі з шостої у восьму точку.
Розв'язка		Фінальна поза.

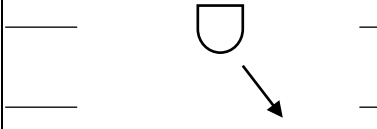
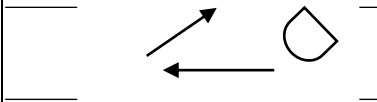
Архітектоніка варіації Одилії з балету «Лебедине озеро»

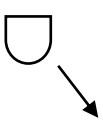
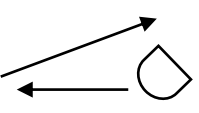
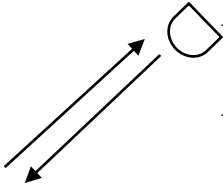
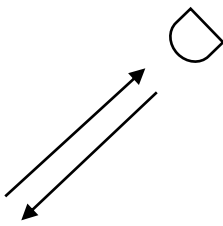
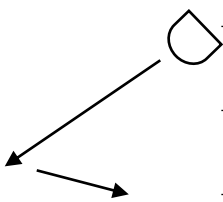
Назва частини	Кількість тактів	Зміст
Експозиція	Без музики	Солістка виходить на сцену та стає у підготовчу позу.
Зав'язка	8 тактів	Солістка танцює на центрі сцени, після цього переміщується по дузі до лівої куліси.
Розвиток дії	12 тактів	Солістка рухається спочатку до правої куліси, потім по діагоналі у напрямку до 2-ї точки, після чого знову повертається до лівої куліси.
Кульмінація	3 такти	Солістка виконує кульмінаційну частину по

		діагоналі від лівої куліси у 8 точку.
Розв'язка	11 тактів	Солістка з центру переміщується до правої частини, потім рухається по діагоналі у 2-у точку, у кінці виконує фінальну частину із завершенням на центрі авансцени.

2.2. Графічна таблиця твору та опис хореографічного тексту

Варіація Одетти з балету «Лебедине озеро». Музичний розмір $\frac{3}{4}$.

Архітек тоніка	Малюнок танцю	Кількість тактів	Хореографічний текст
Експозиція		4 акорди	З правої третьої куліси виходить солістка. Солістка виконує port de bras.
		1-8 т.	Солістка виконує комбінацію № 1.
		9-16 т.	Солістка виконує комбінацію № 2 з переміщенням від рівня другої правої куліси до центру сцени.

		17-24 т.	1-5 такти повторення комбінації № 1. 6-8 такти: pas de bouree suivi en tournent.
		25-32 т.	Виконання комбінації № 3.
Розвиток дії		33-48 т.	Солістка виконує комбінацію № 4, рухаючись по діагоналі.
		49-64 т.	Танцівниця виконує комбінацію № 5.
Кульмінація		65-96 т.	Виконання комбінації № 6 з переміщенням по діагоналі. У переміщенні виконуємо комбінацію № 3. Та виконує комбінацію № 7.

Розв'язка			Фінальна поза на авансцені.
------------------	---	---	-----------------------------

Комбінація № 1.

1-2 такти: виконання *double rond de jambe en l'air* на 90° з завершенням на *epoulement ecarte* вперед на 90° , правою ногою. Далі *Pas tombe* з просуванням в позу *epoulement croise* назад, права нога попереду.

3-4 такти: повторити рухи 1-2 тактів з іншої ноги.

5-й такт: виконання *double rond de jambe en l'air* на 90° з завершенням на *epoulement ecarte* вперед на 90° , правою ногою.

6-7 такти: *pas de bouree suivie* в *epoulement croise* права нога попереду, з просуванням вперед.

8-й такт: крок *pas degage* в *epoulement efface* та *retiree passe* в *epoulement croise* права нога попереду.

Комбінація № 2.

1-й такт: крок *pas degage* у *I arabesque* на праву ногу.

2-й такт: 2 кроки *pas degage* (в *epoulement efface*, *epoulement croise*).

3-й такт: крок *pas degage* у *I arabesque* на ліву ногу.

4-й такт: *battement developpe* на 90° в точку *troise quatre*.

5-6 такти: легкий біг до центру сцени.

7-8 такти: *preparation* до повторного виконання всієї комбінації.

Комбінація № 3.

1-й такт: крок pas degage в epoulement croise, ліва нога попереду, в позу attitude.

2-й такт: перемінні кроки в повороті.

3-й такт: крок pas degage в epoulement croise, права нога попереду, в позу attitude.

4-6 такти: pas de bouree suivie з просуванням назад в epoulement efface.

7-8 такти: крок pas degage з зворотнім battement developpe.

Комбінація № 4.

1-й такт: крок pas degage на півпальці в epoulement efface, правою ногою. Завершити у plie по V позиції ніг.

2-й такт: sissone ferme на 90°, в epoulement efface.

3-й такт: pas de bouree suivie з просуванням в epoulement efface вперед.

4-й такт: battement developpe на 90°, в позу attitude в epoulement efface.

5-8 такти: повторити рухи 1-4 тактів.

Комбінація № 5.

1-й такт: крок у IV arabesque на праву ногу.

2-й такт: поворот soutenu на 360°.

3-й такт: 2 кроки у V позицію на півпальці, права нога попереду.

Спиною до глядача.

4-й такт: pas de bouree suivie en tournent на ½ кола en dehors.

5-6 такти: pas de bouree suivie з просуванням назад в epoulement croise та Pas tombe coupe без просування. (2 рази).

7-8 такти: pas de bouree suivie з просуванням назад в epoulement croise.

Комбінація № 6.

1-2 такти: 2 *sissonne ferme* на 90° , в *eroulement efface*. Другий завершити у позу IV *arabesque u plie* в *eroulement croise* ліва нога попереду.

3-й такт: *pas de bouree suivie* з просуванням вперед, в *eroulement croise*.

4-й такт: прийомом *battement developpe* на 90° вийти в позу *attitude* в *eroulement efface*.

5-6 такти: 2 *sissonne ferme* на 90° , в *eroulement efface*. Другий завершити у позу IV *arabesque u plie* в *eroulement croise* ліва нога попереду.

7-й такт: Оберт *renversee en dehors*.

8-й такт: легкий біг по діагоналі назад.

Комбінація № 7.

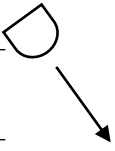

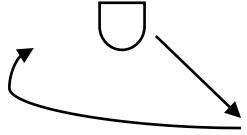
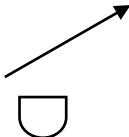
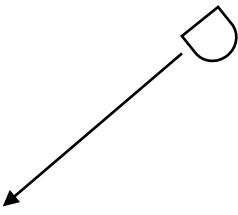
1-4 такти: 4 оберти *en dedans* по діагоналі з просуванням (*pirouette degage*).

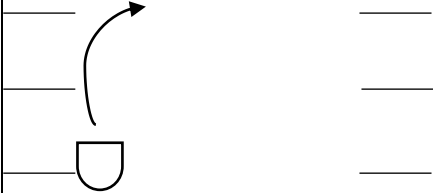
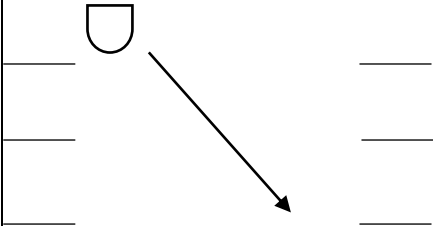
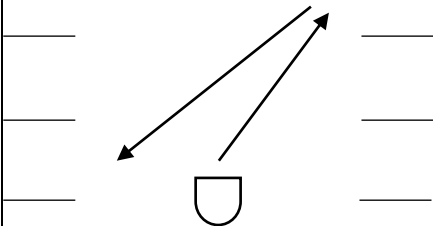
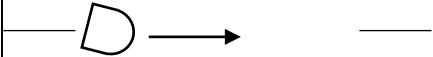
5-8 такти: *pas de bouree suivie en tournent* на 360° .

9-12 такти: 4 оберти *en dedans* по діагоналі з просуванням (*pirouette degage*).

13-16 такти: *pas de bouree suivie en tournent* на 360° .

Варіація Одлії з балету «Лебедине озеро». Музичний розмір 3/4.

Архітек тоніка	Малюнок танцю	Кількість тактів	Хореографічний текст
Експозиція			<p>Вихід солістки з лівої третьої куліси на центр сцени.</p> <p>Поза epoulement croise назад з лівої ноги.</p>
		1-4 т.	Виконання комбінації №1.
Зав'язка		5-8 т.	Виконання комбінації № 2.
		9-12 т.	<p>Повторення комбінації № 1.</p> <p>Завершити подвійним pirouette en dehors і легкий біг до правої третьої куліси.</p>
Розвиток дії		13-18 т.	Виконання комбінації № 3.

		19-20 т.	Солістка переходить до лівої куліси використовуючи легкий біг, у кінці виконує поворот soutenu.
Кульмінація		21-23 т.	Виконання комбінації № 4 по діагоналі.
Розв'язка		24-30 т.	Виконання комбінації № 5.
		31-32 т.	Солістка виконуємо 5 pirouette en dedans на правій нозі з переміщенням до центру сцени. У кінці виконує pirouette en dehors на лівій нозі із завершенням у позу epaulement croise права нога позаду.

Комбінація № 1.

1-й такт: pirouette en dehors на лівій нозі, оберт fouette

2-й такт: оберт en dehors у позі attitude.

3-й такт: поворот soutenu en dehors з завершенням у позу epoulement ecarte вперед носком у підлогу на demi plie.

4-й такт: pas battu з завершенням epoulement ecarte вперед носком у підлогу на demi plie.

5-й такт: battement developpe правою ногою у положення a la seconde.

6-й такт: pas de bourree з закінченням epoulement croise назад.

7-й такт: оберт en dedans (pirouette degage).

8-й такт: завершити оберт en dedans (pirouette degage) у 4 позицію ніг на demi plie.

9-16 такти: повторити рухи 1-8 тактів. Лише завершити всю комбінацію в позу epoulement croise назад права нога попереду.

Комбінація № 2.

1-2 такти: крок soutenu en dehors з обох ніг.

3-4 такти: легкий біг до центру сцени.

5-6 такти: поза epoulement croise назад права нога попереду.

7-8 такти: завершити оберт en dedans (pirouette degage) у 4 позицію ніг на demi plie.

Комбінація № 3.

1-2 такти: pas de bourree suivi з просуванням вбік за 5 позицією ніг.

3-4 такти: оберт en dedans (pirouette degage).

5-6 такти: оберт en dehors (pirouette pique).

7-8 такти: 2 tour chaine з pirouette en dehors та поворотом soutenue en dehors.

9-16 такти: повторити рухи 1-8 тактів.

Комбінація № 4.

1-й такт: renverse в позі attitude.

2-й такт: pas chaise в epoulement croise вперед права нога попереду.

3-й такт: cabriole в epoulement croise вперед.

4-й такт: поворот soutenue en dehors з вонесенням ноги до сторони.

5-й такт: повторити рухи 1-го такту.

6-й такт: повторити рухи 2-го такту.

7-й такт: поза attitude в epoulement croise.

8-й такт: положення epoulement croise.

9-12 такти: оберт en dedans (pirouette degage).

13-14 такти: легкий біг до правої третьої куліси.

Комбінація № 5.

1-2 такти: pas de bouree suivi з просуванням вбік за 5 позицією ніг.

3-й такт: sissonne ferme в позу I arabesque, завершити у 4 позицію ніг на demi plie.

4-й такт: pirouette en dehors з 4 позиції ніг.

5-й такт: оберт en dehors (pirouette pique).

6-8 такти: 2 tour chaine з pirouette en dehors та поворотом soutenue en dehors.

9-16 такти: повторити рухи 1-8 тактів.

Комбінація № 6.

1-4 такти: 4 оберт en dehors (pirouette pique).

5-й такт: подвійний оберт en dehors (pirouette pique).

6-й такт: pirouette en dehors з 5 позиції ніг.

7-8 такти: поза epolement croise назад на demi plie ліва нога попереду.

ВИСНОВКИ

Науковці зазначають, що театр у більшій мірі, ніж інше мистецтво є безпосереднім дзеркалом суспільства, а також засобом соціальної діагностики. Тому ми можемо відзначати, що балетний театр є дзеркалом культури і освіченості суспільства. Саме балетний театр є свідченням цивілізованості країни. Крім того балетний театр є одним з найбільш соціально-престижних видів мистецтва, який уособлює рівень традиційної культури. Мистецтво балету демонструє найсуттєвіші художні тенденції, напрямки, естетичні, жанрові та стильові особливості складного, але дуже цікавого виду мистецтва, яким є класичний танець.

В роботі показані основні етапи, провідні тенденції у процесі постановки балету П.Чайковського «Лебедине озеро».

Охарактеризовано мистецькі досягнення в роботі над світовою скарбницею класичного балету «Лебедине озеро» П.Чайковського.

Проаналізовані постановки на Національній сцені та зарубіжними хореографами.

Розглянуто особливості діяльності вітчизняних балетмейстерів у європейському та світовому культурному просторі.

Виявлено сучасні форми, реалізації класичної спадщини як на сценах театрів, так і в шоу-виставах, кіномистецтві.

Доведено, що різноманітні реалізації твору П.Чайковського «Лебедине озеро» демонструють мистецькі пошуки сучасних балетмейстерів, що демонструють соціокультурні детермінанти розвитку класичної спадщини в контексті світової художньої культури.

Визначено особливості інтеграції вітчизняного балетного мистецтва у світовий та європейський культурний простір через виконавську майстерність сучасних діячів балетного мистецтва України.

Вивчено особистий внесок автора дослідження у збагачення творчого досвіду національного балетного театру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баланчин Д., Мейсон Ф. Сто один рассказ о большом балете. М.: Крон-пресс, 2000. 494 с.
2. Балет: энциклопедия / под ред. Ю.Н.Григоровича. М.: Сов. энциклопедия, 1981. 624 с.
3. Беляева Е. Сравнительная таблица постановок «Лебединого озера». *Большой театр*. Ноябрь-декабрь (№8). 2002.
4. Бортник К.В. Еволюція новаторства балету П.Чайковського «Лебедине озеро» від постановки М.Петіпа та Л.Іванова до версії Ф.Рідмана. *Культура України*. Випуск 45, 2014. С.174-182.
5. Валерій Ковтун і його «Лебедине озеро»: до 30-річчя постановки: <http://mus.art.co.ua/valerij-kovtun-joho-lebedyne-ozero-30-richchya-postanovky/> (дата звернення: 31.10.2020).
6. Зарубин В.И. Большой театр: Первые постановки балетов на русской сцене. 1825-1997. М.: Эллис Лак, 1994. 320 с.
7. Лебедине озеро. Балет на 3 дії. П.Чайковський / Лібрето В.Бегічева і В.Гельцера; за ред. А.Шекери. К.: ДАТОБ ім. Т.Г.Шевченка, 1980. С. 1–16.
8. Слонимскій Ю.И. «Лебединое озеро» П.Чайковского. Л.: МУЗГИЗ, 1962. 80 с.
9. Станішевський Ю. Балетмейстер прийшов до театру. *Музика*. 1987. № 2. С. 17–19.
10. Станішевський Ю. Балетний театр Радянської України. К.: Муз. Україна, 1986. 237 с.

11. Станішевський Ю. Балетний театр Радянської України. 1925–1985: Шляхи і проблеми розвитку. К.: Муз. Україна, 1986. 240 с.
12. Станішевський Ю. Балетний театр сьогодні. *Рад. Україна*. К., 1986. 25 квітня.
13. Станішевський Ю. Балетний театр у пошуку. *Мистецтво*, 1970. № 4. С. 12–14.
14. Станішевський Ю. Відкриваючи класику. *Київська правда*, 1995. 18 березня.
15. Станішевський Ю. Майстер балетного театру. *Культура і життя*, 1995. 24 травня.
16. Станішевський Ю. Український балетний театр. К.: Мистецтво, 1975. 228 с.
17. Станішевський Ю. Український радянський балетний театр: Нариси історії. 1925–1975. К.: Муз. Україна, 1975. С. 210.
18. Станішевський Ю. Пошуки балетного театру. *Київська правда*, 1986. 18 березня.
19. Туркевич В. Прем'єра нового балету. Київ. *Культура і розваги*, 1996. № 3. С. 4–5.
20. Уральская В. Балет сегодня. *Балет*, 1998. № 3. С. 4–7.
21. Уральская В. Заметки балетного критика. *Балет*, 1999. № 1. С. 5.
22. Фещенко О. 52 дні тріумфу «Лебединого озера». *Прапор комунізму*, 1985. 2 листопада.
23. Чурко Ю. Хореографія в епоху постмодерна. *Линія танца*, 1997. № 1. С. 3.
24. Швачко Т. Балетний сезон столиці. *Музика*, 1995. № 4. С. 7.

ДОДАТКИ

ДОДОТОК А

ТВОРЧИЙ РЕПЕРТУАР ТА ЗДОБУТКИ НАРОДНОЇ АРТИСТКИ УКРАЇНИ ХРИСТИНИ ШИШПОР

Творчий репертуар

- «Лебедине озеро» П. Чайковського;
- «Кармен-сюїта» Ж. Бізе — Р. Щедріна;
- «Шехеразада» М. Римського-Корсакова;
- «Лускунчик» П. Чайковського;
- «Дон Кіхот» Л. Мінкуса;
- «Корсар» А. Адама;
- «Баядерка» Л. Мінкуса;
- «Спляча красуня» П. Чайковського;
- «Жізель» А. Адама;
- «Віденський вальс» Й. Штрауса;
- «Білосніжка» Б. Павловського;
- «Русалонька» О. Костіна;
- «Лілея» К. Данькевича;
- «Сильфіда» Х. Левенсхольда;
- «Клас-концерт» М. Мессерера;
- «Раймонда» О. Глазунова;
- «Даніела» М. Чембержі;
- «Трикутний капелюх» М. Д. Фальї;
- «Шопеніана» Ф. Шопена;
- «Снігова королева» на збірну музику.

Конкурси, премії та нагороди

-
- Всеукраїнський конкурс «Сім королів веселки» (1996 р.) — золота медаль;
 - Конкурс «Кришталева тувелька» (1997 р.) — лауреат, срібна медаль;
 - Конкурс «Юність балету» (1997 р.) — лауреат, срібна медаль;
 - Міжнародний конкурс класичного танцю (1998 р.) — приз «Покликання»;
 - Міжнародний конкурс класичного танцю у Відні (1999 р.) — кубок лауреата і срібна медаль;
 - Міжнародний конкурс класичного танцю «Фуєте Артеку — 99» (1999 р.) — золота медаль;

- Міжнародний конкурс артистів балету ім. Рудольфа Нурієва (Угорщина, 1999 р.) — звання лауреата і пам'ятна медаль;
- Міжнародний конкурс класичного танцю в м. Санкт-Пельтен (Австрія, 2000 р.) — бронзова медаль;
- Конкурс «Фуєте Артеку — 2000» ім. Ю. Григоровича (2000 р.) — золота медаль; * Всеукраїнський телевізійний конкурс «Крок до зірок» (2001 р.) — премія та звання лауреата;
- IV Міжнародний конкурс балету ім. С. Лифаря (Україна, 2001 р.) — золота медаль;
- Загальнонаціональна програма «Людина року — 2002» — переможець і володар премії «Прометей-престиж» в номінації «Юний талант року».

Визнання

- 2013 — заслужена артистка України
- 2020 — народна артистка України

Рекорд

- Національний Реєстр Рекордів України — 48 обертів фуєте — вперше, виконаних під час одного балету. (2019)

ДОДАТОК Б
СЦЕНА 3 БАЛЕТУ «ЛЕБЕДИНЕ ОЗЕРО»

ДОДАТОК В
СЦЕНА 3 БАЛЕТУ «ДОН КИХОТ»

ДОДАТОК Г
СЦЕНА 3 БАЛЕТУ «ТРИКУТНИЙ КАПЕЛЮХ»

ДОДАТОК Д
АФІША ДО БАЛЕТУ «ВІДЕНСЬКИЙ ВАЛЬС»

